

Ribolov Talijana u našem moru

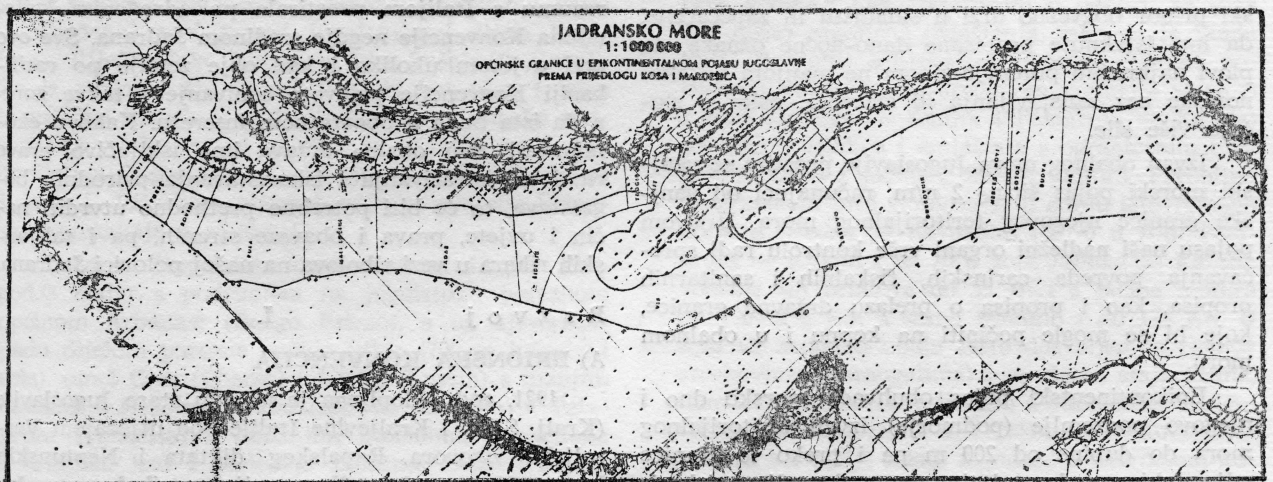
(U povodu zamjene ranijih sporazuma o ribolovu
sa suradnjom na novim osnovama)

UVOD

Početkom našeg stoljeća između obalnih država sve je više prevladavalo stajalište da u priobalnom, teritorijalnom moru — tom »vodenom« području njihovog državnog teritorija, vlasti tih zemalja treba da vrše punu suverenost, ograničenu samo međunarodnim pravom. Ova vlast protezala se isprva silom, a kasnije sporazumima s posebnim osvrtom na isključivo obavljanje ribolova od strane ribara odnosno obalne države uz istovremeno priznavanje slobodne plovidbe na tom području, i to po načelu da je more onoga čija je obala, da morem vlada onaj tko vlada najbližim kopnom. Širina pojasa ovog mora prostirala se onoliko, koliko se moglo dohvatiti vidom, dogledom, dnevnom plovidbom i sl., a zatim i dometom topa.¹ Kako je ova posljednja »mjera« udaljenosti od obale sve većim razvojem tehnike, a posebno balistike postajala sve nesigurnijom, a time i neodrživom, to je sve više prevladavalo mišljenje da su more, voda i zrak dobra u općoj, zajedničkoj upotrebi. U skladu s time, načelo »tri milje« širine teritorijalnog mora za isključivo pravo ribolova, carine, sigurnosti, zaštite imovinskih i ostalih prava pripadnika obalne države postalo je uoči prvog svjetskog rata načelom međunarodnog prava. Iza drugog svjetskog rata i u toku tog rata pravni položaj teritorijalnog, a time i ribolovnog mora u svijetu i kod nas iz osnova se izmijenio, i to ne samo povećanjem njegove širine na 6, 10 i više n/m, već i određivanjem većih prava i obaveza obalnih država u tom moru. Tako je Italija propisala još 1942. g. u svom Plovidbenom zakoniku (CN)² širinu svog teritorijalnog mora od 6 n/m, a naknadno i zaštitnu zonu određenih prava — vanjski morski pojas.

Prvi naš Zakon o obalnom moru iz 1948. god.³ u cilju osiguranja nesmetanih pomorskih i trgovinskih odnosa sa stranim državama, kao i vršenja suverenih prava Jugoslavije propisuje da se obalno more FNRJ sastoji od unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora širine od 6 n/m. Ove unutrašnje morske vode obuhvaćaju određene zaljeve (Puljski, Boko-Kotorski, Trašte, Budvanski i dr.) širine do 12 n/m, kanale, ušća rijeka, sidrišta i luke, te morske vode između obale kopna i (vanjskih) otoka — tjesnaci, prolazi i sl. sve unutar utvrđene linije koja spaja isturene rtove obale kopna i takve rtove sa vanjske strane vanjskih otoka, osim otoka Visa, Palagruže, Jabuke i Sveca, te njihovog otočja, koji imaju svoja teritorijalna mora. U ovom moru, koje je istovremeno i ribolovno more FNRJ pravo ribolova imaju isključivo jugoslavenski ribari i njihove radne organizacije, a strani ribari samo na bazi međudržavnih sporazuma uz posebna odobrenja na način, pod uvjetima i u opsegu kako to propiše odnosni sporazum. Ovim morem kao »vodenim« područjem FNRJ, nad kojim ima Jugoslavija suverenitet dozvoljen je neofanzivan prolaz brodova i čamaca svih zastava uz određena ograničenja (vojno-pomorske zone, sabotaza, plovidba stranog ribarskog broda ekonomskom brzinom vožnje uz obavezno uskladištene ili zapečaćene mreže i ribolovnog pribora, isticanje oznaka ribarskog broda i dr.).

Radi zaštite carinskih interesa, sigurnosti teritorijalnog (obalnog) mora i njegove obale, zaštite ribljeg fonda i ostalih prirodnih bogatstava u tom moru, utvrđen je i morski pojas širine 4 n/m računajući od vanjske granice teritorijalnog mora. FNRJ je rezervirala svojim organima pravo da »mogu vršiti kontrolu i preduzimati one restriktivne mjere,

Prijedlog o podjeli unutrašnjih morskih voda, teritorijalnog mora i epikontinentalnog pojasa SFRJ na obalne, obalno-otočne i otočne općine — ukupno 42 općine (od toga u SR Hrvatskoj 32, u SR Crnoj Gori 6, u SR Sloveniji 3 i SR Bosni i Hercegovini 1)

koje nađu za potrebno u cilju zaštite morskog blaga...» (čl. 8 st. 2 cit. Zakona). U ovom pojasu može se vršiti pretres stranog broda i čamca, uključujući i ribarskog radi zaštite morskog i podzemnog blaga, carine, javnog mira i poretka u obalnom moru Jugoslavije i njegovoj obali. Već je naš prvi Opći zakon o morskome ribolovu iz 1950. god.⁴ zabranio čl. 4 stranim državljanima da vrše ribolov u našem obalnom moru, kao i vanjskom pojasu »ukoliko nije drukčije određeno zakonom ili međunarodnim ugovorom ili konvencijom koje je zaključila FNRJ«. Kako Ženevskom konvencijom o teritorijalnom moru i... iz 1958. god.⁵ nije propisano pravo ribolova, to obalna država može do granice od 12 n/m ne samo proširiti svoje teritorijalno more ili teritorijalno more i vanjski morski pojas, već u njemu i regulirati isključivi ribolov za svoje državljanje. Naša zemlja se i koristila ovim svojim pravom u jugoslavensko-talijanskim Sporazumima o ribolovu iz 1949, 1956. i 1958. god., pa i u onom iz 1973. godine.

Novim Zakonom o obalnom moru... iz 1965. god.,⁶ koji je usklađen s Konvencijama o pravu mora (o teritorijalnom moru i vanjskom morskome pojasu, o epikontinentalnom pojasu, o otvorenom moru, o ribolovu i očuvanju bioloških bogatstava otvorenog mora) iz 1958. god. suverenitet Jugoslavije prostire se i na njeno obalno more, dno i podzemlje tog mora, kao i nad zračnim prostorom iznad tog mora. I ovo se more dijeli na unutrašnje morske vode i na **teritorijalno more širine 10 n/m**. Dok unutrašnje morske vode obuhvaćaju luke i zaljeve na obali kopna i otoka, ušća rijeka, dijelove mora između obale kopna i osnovne, početne linije teritorijalnog mora, dotle teritorijalno more je pojas mora čija širina iznosi 10 n/m, računajući od linije najniže oseke kopna i otoka — osnovne linije (base-line) u pravcu otvorenog mora, pa sve do linije vanjske granice tog mora, čija je svaka točka udaljena 10 n/m od najbliže točke osnovne linije. Strani ribarski brod ili čamac ne smije ploviti unutrašnjim morskim vodama bez posebnog odobrenja, a ako takav brod plovi teritorijalnim morem tada smije ploviti samo neofanzivno, tj. da svoje mreže i ostali ribarski pribor obavezno drži u skladištu ili zapečaćene, da ima istaknute propisane dano-noćne oznake, da plovi najkraćim putem brzinom ne manjom od ekonomske bez zaustavljanja ili sidrenja, osim u slučaju više sile.

Izvan obalnog mora Jugoslavije prostire se vanjski morski pojas širine 2 n/m, računajući od vanjske granice njegovog teritorijalnog mora. U ovom pojasu naši nadležni organi vrše kontrolu radi sprečavanja povreda carinskih, fiskalnih i sanitarnih propisa, kao i propisa o prelazu državne granice, koje bi se mogle počinuti na kopnu i u obalnom moru.

Epikontinentalni pojas obuhvaća morsko dno i njegovo podzemlje (podmorje) izvan teritorijalnog mora do dubine od 200 m pa i preko te granice gdje dubina vode nad tim dnom dozvoljava iskorištavanje prirodnih bogatstava (najveća dubina Jadrana iznosi 1233 m, a srednja dubina 251 m). More nad ovim pojasom je otvoreno more sa pravom

slobodne i nesmetane plovidbe brodova i čamaca svih zastava, tako da obalna država ne smije ničim ometati tu plovidbu postavljanjem i iskorištavanjem uređaja i postrojenja za vađenje nafte, plina i dr. Naša zemlja ima pravo istraživanja i iskorištavanja prirodnih bogatstava tog pojasa, a naročito nafte, plina, minerala, te **živih organizama — morskih životinja** koje su u stadiju dok se love nepokretne na morskome dnu ili ispod njega, a ako se kreću tada moraju biti u stalnom fizičkom dodiru s dnom ili njegovim podzemljem. Sporazumom između Vlada Jugoslavije i Italije o razgraničenju epikontinentalnog pojasa između dviju zemalja iz 1968. god.⁸ izvršena je podjela morskog dna i njegovog podzemlja Jadrana. Osnovu za ovo razgraničenje čine najbliže točke na obali kopna i otoka na jugoslavenskoj i talijanskoj obali, i to primjenom načela crte sredine-ekvidistancije (srednja linija — *linea media*).

Upravo se nalazimo u fazi potpisivanja **nove Konvencije o pravu mora**, koju je donijela Treća konferencija o pravu mora. S obzirom da se pitanjima iz ove domene raspravlja još od konca 1973. god., to se ipak po određenim pitanjima postigla suglasnost — consensus, kao o najvećoj širini teritorijalnog mora do 12 n/m, o uspostavi novih pravno-ekonomskih instituta (isključiva ekonomska zona, zajednička baština čovječanstva, arhipelaške vode, otvorena i zatvorena mora). U skladu s time i kod nas je nedavno donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obalnom moru i epikontinentalnom pojasu SFRJ,⁹ kojim je propisana širina **teritorijalnog mora od 12 n/m**. Pitanje vanjskog morskog pojasa ispred našeg obalnog mora ostalo je za sad otvoreno, jer ga ovaj Zakon ne regulira, iako je u Nacrtu nove konvencije utvrđeno da će se on prostirati u širini od 24 n/m, računajući od osnovne linije od koje se mjeri teritorijalno more; praktično u našem slučaju ovaj pojas iznosio bi najviše 12 n/m. Jednaki pravni status ima i buduća isključiva ekonomska zona s određenim ovlaštenjima obalne države uz priznavanje slobodne plovidbe, polaganja kablova i prelijetanje aviona u širini do 200 n/m, odnosno u Jadranu, čija je prosječna širina 86 n/m, ta bi se zona prema bilateralnom Sporazumu s Italijom prostirala po određenim kriterijima Konvencije negdje sredinom Jadrana. Sve ovo pod uvjetom ukoliko i kad obje zemlje po ratifikaciji Konvencije prihvate osnivanje i takve zone, a da ista bude u obostranom interesu. Kako u ekonomskoj zoni obalna država ima isključivo pravo ribolova, istraživanja i iskorištavanja prirodnih bogatstava, to će biti potrebno prethodno utvrditi način i uvjete, prava i obaveze stranih, pa i talijanskih ribara u vezi ribolova na našoj polovici Jadrana.

R a z v o j I.

A) BRIONSKA KONVENCIJA

1921. god. sklopljena je između stare Jugoslavije (Kralj. SHS) i Kraljevine Italije pod utjecajem Versalskih ugovora, Rapalskog diktata i Neptunskih konvencija, posebna Konvencija o ribolovu u Jadranskom moru (Brionska konvencija) od 14. IX 1921. god.¹⁰ Po ovoj Konvenciji na istočnoj jadranskoj obali bile su utvrđene:

— vode zajedničkog ribolova (acque di pesca promiscua). U ove vode spadaju vode sa različitim obalnim suverenitetom (Riječki zaljev, Krčki kanal, Mali Kvarner, vode Zadra — Ugljana i Korčule — Lastova) i vode s jednim obalnim suverenitetom (Zadar — Olib — Maun);

— posebne odredbe (Condizioni speciali di pesca). Ovdje se radi o ribolovu Komižana na Palagruži, Višana na Sušću, Korčulana u vodama Lastova i Lastovčana u vodama Glavatskih otoka (Mljet).

Zona prve n/m od obale pridržana je za ribolov isključivo za državljane države čija je ta obala, osim kod ribolova povlačnim mrežama na određenim predjelima (Krčki i Maunski kanal, uz obalu Planike i Grebena). Veliki ribolov ne smije se obavljati bliže 300 m od obale, koja je zona pridržana na mali, priobalni ribolov. Ribolov povlačnim mrežama zabranjen je kroz cijelu godinu na području prve n/m od obale kopna i otoka, kao i na mjestima gdje je dubina manja od 10 m. Ribolov na mehanički pogon može se obavljati samo brodovima jačine motora do 40 KS.

Ribolov po ovoj Konvenciji vršio se na način i pod uvjetima, kako je propisano, i to uz posebne dozvole i uz nadzor ovlaštenih organa obje države. Za fizičko-biološka istraživanja na Jadranu osnovano je mješovito Znanstveno vijeće (Comitato scientifico per le ricerche fisico-biologiche nell' Adriatico), a u cilju zaštite i razvoja trgovine i industrije ribarstva osnovana je Stalna talijansko-jugoslavenska komisija za ribarstvo (Commissione Permanente per la pesca).

Naknadnim Neptunskim konvencijama između Italije i Jugoslavije od 20. VII 1925. god.¹⁴ zaključen je u Nettunu Dopunski sporazum o carinskom nadzoru i ribolovu u vodama Rijeke i Sušaka.¹⁵ Po ovom Sporazumu teritorijalne vode ranije Slobodne države Rijeke smatrat će se kao vode u kojima je dozvoljen zajednički ribolov. Ribari jedne i druge države imaju pravo vršenja ribolova, osim u zabranjeno vrijeme zbog zaštite morske faune i u teritorijalnim vodama svoje države. U zoni od jedne n/m duž obale istarskog kopna i otoka Krka i Cresa pravo ribolova osigurano je domaćim ribarima, osim u određenoj zoni ispred jugoistočnog dijela lukobrana Riječke luke i ulaza u luku Sušak (P. Baroš). To iz razloga, što ima biti slobodan ulaz i izlaz iz sušačke luke koji vodi direktno u talijanske teritorijalne vode, kao i to što je dio tih voda bio dodijeljen Jugoslaviji. Ovdje je od važnosti da se i na vode Riječkog zaljeva proširuju odredbe Brionske konvencije o ribolovu.

Kako su Rapalskim ugovorom od 12. XI 1920. god.¹³ Zadar s područjem na jugoistoku poreznom općinom Arbanasi (Borgo Erizzo), a na sjeverozapadu dijelom porezne općine Diklo (700 m južno od sela), otoci Cres (Cherso) i Lošinj (Lussin) s manjim otocima i školjima, otoci Lastovo (Lagosta) i Palagruža (Pelagosa) s obližnjim otočićima, grebenima i hridima, kao i područje tadašnje Države Rijeke (Fiume) pripali Italiji (područje grada naknadno), to je znatnim dijelom Italija i zahvaćala teritorijalno more Jugoslavije; njihova su se teritorijalna mora međusobno preklapala na mnogim predjelima, što

je imalo za posljedicu veliku premoć Italije i nad ribolovnim Jadranom kao zajedničkim morem obih država.

B) SPORAZUMI O RIBOLOVU TALIJANSKIH RIBARA U NASIM VODAMA

I nakon drugog svjetskog rata po oslobođenju naše zemlje i osnivanjem Nove Jugoslavije uz oslobođenje cijele naše jadranske obale — vraćanjem matici zemlji svih otetih naših krajeva Istre i Rijeke, Cresa i Lošinja, Zadra i Lastova sa Palagružom i dr., Italija je nastojala i u novim, izmijenjenim ekonomsko-političkim uvjetima dobiti bar nešto iz stare Brionske konvencije u vezi ribolova uz našu obalu. Ugovor o miru s Italijom iz 1947. god.¹⁴ dotakao se i pitanja ribolova Talijana u našim teritorijalnim vodama. Tako u čl. 11 toč. 2 ovog Ugovora istaknuto je, da će talijanski ribari imati u vodama Palagruže i okolnih otoka ista prava koja su tamo uživali naši ribari do 6. IV 1941. godine.

1) Već je početkom 1949. god. došlo do sklapanja prvog bilateralnog Sporazuma o ribolovu talijanskih ribara u jugoslavenskim vodama (Accord entre le Gouvernement de la RPF de Yougoslavie et le Gouvernement de la R. Italienne relatif à la pêche par les pêcheurs italiens dans les eaux yougoslaves). Sporazum je zaključen u Beogradu 13. IV 1949. godine.¹⁵ Vlada FNRJ dozvolila je talijanskim ribarima ribolov povlačnim mrežama u 4 određene zone određenih veličina i smještaja, najvećeg broja brodova — njihove veličine i jačine motora koji smiju istovremeno ribariti i odredila im je vrijeme obavljanja tog ribolova. U određenom dijelu zone Jabuka — Kamik tal. ribari mogu loviti i malu plavu ribu s određenim brojem plivarica i u određeno vrijeme, a dva određena zaljeva Istre — Tar i Medulin mogu loviti riblju mlađ za nasad u određeno vrijeme i određenu količinu.

2) Početkom 1956. godine potpisan je i drugi Sporazum o ribolovu talijanskih ribara u jugoslavenskim vodama, zaključen u Beogradu 1. III 1956. godine.¹⁶ Ovaj Sporazum u odnosu na prvi ima nešto smanjena ovlaštenja, tako da je Vlada FNRJ dozvolila talijanskim ribarima ribolov povlačnim mrežama u određenom vremenu samo u 2 zone (Jabuka — Kamik i Palagruža — Kajola) određenih veličina i smještaja s ograničenim brojem brodova i jačine njihovih motora. Prvobitno neograničeni broj brodova koji smiju istovremeno kočariti sveden je naknadno na 90 u zoni Palagruža — Kajola i na 70 u zoni Jabuka — Kamik; veličine tih brodova do 55 BRT i jačine motora od 100—150 KS, a samo iznimno i do 175 KS. U zoni uz zapadnu obalu Istre dozvoljen je ribolov strukovima (parangalima) i mrežama stajaćicama, također u određeno vrijeme i s određenim brojem ribarskih brodova, a u Tarskom i Medulinskom zaljevu lov riblje mlađi za nasad u utvrđenim količinama na način i pod uvjetima iz ranijeg Sporazuma.

3) Koncem 1958. god. potpisan je i treći Sporazum o ribolovu talijanskih ribara u jugosla-

skim vodama, zaključen u Beogradu 20. XI 1958. god.¹⁷ Po ovom Sporazumu Vlada FNRJ dozvolila je talijanskim ribarima ribolov povlačnim mrežama u 3 zone (Jabuka — Kamik, Palagruža — Galijula i pred Budvom između rta Skočidjevojka i rta Veslo) ukupno sa 195 r/b koji u njima mogu istovremeno kočariti.

4) **Koncem 1965. god. potpisan je i četvrti Sporazum o ribolovu talijanskih ribara u jugoslavenskim vodama**, zaključen u Beogradu 5. XI 1965. god.¹⁸ Vlada SFRJ dozvolila je talijanskim ribarima ribolov povlačnim mrežama u 4 zone (Dugi otok, Jabuka — Kamik, Palagruža — Galijula i Bar) određenih veličina i smještaja sa do 195 brodova ukupno jačine motora od 80—220 KS i veličine do 80 BRT po svakom brodu. Ovi brodovi, pored valjane dozvole za ribolov, dužni su imati i brodske isprave i glavne dokumente koji omogućavaju dnevnu i noćnu obalnu navigaciju, te kopiju karte na kojoj je ucrtana odobrena ribolovna zona. Luke zakloništa u slučaju krajnje nužde — nezgode na moru su Solišćica (Dugi otok), Rogoznica, Komiža (Vis), Vela Luka (Korčula) i Bar uz obavezno javljanje najbližoj lučkoj ispostavi, i to pri dolasku i uoči odlaska broda po prestanku uzroka nužde zbog kojega se odnosni brod morao skloniti od nevremena. Lov riblje mlađi za nasad ovim i idućim Sporazumima nije više predviđen.

5) **Početkom 1969. god. potpisan je i peti Sporazum o ribolovu talijanskih ribara u jugoslavenskim vodama**, zaključen u Beogradu 16. IV 1969. godine.¹⁹ Po ovom Sporazumu Vlada SFRJ dozvolila je talijanskim ribarima ribolov povlačnim mrežama — kočarenje u 4 zone (Dugi otok, Jabuka — Kamik, Palagruža — Galijula i Bar) utvrđenih veličina i smještaja, najvećeg broja brodova — njihove veličine i jačine motora, koji mogu i smiju istovremeno kočariti u ovlaštenim, ugovornim zonama, kao i u određenom vremenu obavljanja tog ribolova. Tako je propisano da ovi brodovi ne mogu biti veći od 80 BRT svaki, a jačine motora može im biti između 80—220 KS, s tim da iznimno po 10 od tih brodova mogu imati motor jačine do 250 KS u zonama Dugi otok, Jabuka — Kamik Palagruža — Galijula, a do 350 KS u zoni Bara. Kako je ovaj Sporazum zaključen s važnošću od 2 godine, to je u njemu, odnosno u notama za njegovo sprovođenje predviđeno i postupno smanjivanje broja brodova, koji istovremeno mogu loviti u ovim zonama. Tako je bilo utvrđeno da se ukupan broj ribarskih brodova u 1969. god. od 165, u 1970. god. smanji na 150, a u 1971. god. na 140 brodova.

6) **Početkom 1973. god. potpisan je i šesti, posljednji Sporazum o ribolovu talijanskih ribara u jugoslavenskim vodama**, zaključen u Beogradu 15. VI 1973. god.²⁰ Po ovom Sporazumu Vlada SFRJ dozvolila je talijanskim ribarima (vidi tabelu) ribolov povlačnim mrežama — kočarenje u 4 zone (Premuda — Dugi otok, Palagruža — Galijula, Dubrovnik i Bar) određenih veličina (ukupno 2.617,9 km²) i smještaja (između 4. i 10 n/m teritorijalnog mora, a u zoni Premuda — Dugi otok

od 5—11 n/m tog mora i dijela vanjskog morskog pojasa) s ukupno 135 brodova koji mogu istovremeno kočariti u tim zonama utvrđene jačine motora, kao i vremena obavljanja ribolova. Tako je propisano da brodovi koji love u zonama Palagruža — Galijula, Dubrovnik i Bar ne mogu biti veći od 100 BRT svaki, a jačina motora može im biti između 80—350 KS. U zoni Premuda — Dugi otok brodovi ne mogu biti veći od 80 BRT, a jačina njihovih motora može se kreirati između 80—250 KS, a iznimno od tih brodova njih 8 u 1973. i 1974, njih 6 u 1975. i njih 5 u 1976. god. mogu imati i do 90 BRT svaki s motorom do 350 KS. Utvrđeno je da se ukupan broj ribarskih brodova u 1973. god. od 135, u 1975. god. smanjio na 118, a u 1976. god. na 100. Ovaj princip postepenog smanjenja ukupnog broja ribarskih brodova s kojima se talijanskim ribarima dozvoljava lov povlačnim mrežama — kočama u našem teritorijalnom moru, u odnosu spram drugog Sporazuma (195 n/b) dosljedno se sprovodio, tako da se od 1956 — 1976. g. i dalje moglo kočariti sa 95 brodova manje (ukupno sa 100 r/b ili 48,7% manje).

Sve što je navedeno u prethodnim Sporazumima o ribolovu u vezi

— **naprava** koje ne služe vrsti ribolova koju je tal. ribarski brod ovlašten vršiti,

— **brodskih isprava i glavnih instrumenata** koje tal. ribarski brodovi moraju imati,

— **propisanih udaljenosti** tal. ribarskih brodova od položaja mreža za lov plave ribe, mreža stajališta, parangala i vrša,

— **obaveze pečaćenja mreža** pod palubom, omotanje u voštano platno ili u vrećama zavezane i zapečaćene na palubi dok tal. ribarski brodovi plove našim obalnim morem izvan područja odobrene im zone ribarenja,

— **luka zakloništa** (Solišćica, Gruž i Bar) u slučaju pomorske nezgode, itd.

vrjedniji i u ovom Sporazumu, ukoliko nije u njemu drugačije normirano. Tako se u luku Solišćica sklanjaju ribarski brodovi koji ovlašteno kočare u zoni Premuda — Dugi otok, u luke Gruž i Bar brodovi koji kočare u zoni ispred Dubrovnika i Bara, dok brodovi koji love u zoni Palagruža — Galijula sklanjaju se u bliže im talijanske luke (Vasto, Manfredonia i dr.), što sve ne isključuje mogućnost sklanjanja tih brodova u slučaju više sile ili nevolje na moru i u sve ostale naše i talijanske luke, zaljeve, sidrišta i sl. koji su im najbliži. Dok je talijanski ribarski brod u luci zakloništa ili drugoj luci, zaljevu, sidrištu i sl. nadležni organi mogu dozvoliti otpečaćivanje mreža zbog njihovog sušenja ili provjetranja, s time da se uoči isplavljenja iz odnosne luke ponovno zapečate i tako zapečaćene drže sve do izlaska iz našeg teritorijalnog mora. Talijanski ribarski brodovi dok love u našem teritorijalnom moru u dozvoljenoj im zoni moraju se držati ne samo odredaba ovog Sporazuma i međunarodnih konvencija, već i naših propisa, a posebno Zakona o morskome ribarstvu SR Hrvatske i SR Crne Gore i njihovih provedbenih propisa.²¹ Ovdje je od naročite važnosti veličina oka na vreći (saki) povlačne

mreže — koče, koji ne smije biti manje od 20, a na košulji tih mreža ne manje od 40 mm, mjereno u mokrom stanju od uzla do uzla dužinom stranice kvadrata.

II.

S u r a d n j a

Posljednji Sporazum o ribolovu talijanskih ribara u našim vodama iz 1973. god. više je puta bio produžavan, čak i prešutno, sve do 31. XII 1980. god., istina, uz određene manje restrikcije. Ovaj Sporazum, kao i raniji, su preživjeli, a bili su i dovoljno stari da ih se zamijeni novim, ali na posve novim realnim osnovama što efikasnije i što ravnopravnije suradnje ribara s dviju jadranskih obala. Stoga će trebati da se uspostave druge, suvremenije i pogodnije forme suradnje u ribolovu za obje zemlje uz primjenu nove tehnologije ribolova, zajedničkog ulaganja rada i sredstava, ali i unapređenja našeg ribarstva. Nove osnove treba da se baziraju isključivo na kooperaciji dviju ribarskih privreda na Jadranu.

Naša je zemlja puna 3 decenija dozvoljavala ribolov talijanskih ribara u našim vodama, ali uz princip deeskalacije — postupnog smanjivanja broja brodova i eventualnog prestrukturiranja zona, kako bi jednom došlo i do prestanka — gašenja ovakvog Sporazuma u narednom razdoblju. Tako je po prvom Sporazumu iz 1949. god. moglo istovremeno ribariti u naše zone neograničeni broj brodova, a u ostale dvije 85 brodova; po drugom, trećem i četvrtom Sporazumu po 195 brodova; po petom 165, a po šestom, posljednjem Sporazumu 135 brodova. Dok je tako u 1973/74. god. istovremeno ribarilo 135 brodova, dotle ih je u 1975. god. bilo — 118; 1976. god. — 100; 1978. god. — 70; 1979. god. — 50, a u 1980. god. samo 35—40 brodova uz povećanje »kanona« na 2200 mln Lit. radi biomase, inflacije i povećanih cijena ribe na svjetskom tržištu. U tom razdoblju, naša je strana predlagala i ukidanje zona Premuda — Dugi otok i Dubrovnik, a povećanje zona Palagruža — Galijula i Bar.

S obzirom da Talijani znatno bolje koriste riblje resurse nego naši ribari u ovom zajedničkom »jezeru«, oni sa cca 2500 ribarskih brodova postizavaju ulov od oko 160.000 t/god. (po 1 stanovniku troše 18 kg ribe godišnje, a mi sa cca 215 ribarskih brodova postizavamo ulov između 35—40.000 t/god. (po 1 stanovniku trošimo 3,5 kg ribe godišnje), to naše znatno zaostajanje u ulovu ribe nužno traži i temeljitu preorijentaciju našeg ribarstva. Našu malobrojnu i zastarjelu flotu s opremom i motorima s vrlo slabom funkcionalnošću, nesuvremene metode ribolova, ograničenja na isključivo bliža lovišta, nedovoljnu organiziranost i neravnomjernost u proizvodnji, u periodičnom plasmanu ribe i ribljih prerađevina i dr. trebalo bi što prije zamijeniti novom, povećanom ribarskom infrastrukturom. To iz razloga što nova tehnologija lebdećih koča zahtijeva bolje opremljene brodove za ulov na industrijski način, neovisno od meteoroloških uvjeta. Dok smo u gradnju brodova iza 1960. god. ulagali vrlo malo, kapacitete za prerađivanje ribe smo modernizirali nabavkom suvremenih strojeva i uređaja, što je dovelo do uvoza ribe i do 12.000 t/god. za reprodukciju, pa da

stvar bude još i gora, ribu smo uvozili i uvozimo i iz Italije, često ulovljenu i u našim vodama, što se sve plaća u devizama. Stoga ovi modernizirani kapaciteti nužno traže suradnju u ulovu s talijanskim ribarima, koja bi nam omogućila plasman povećane proizvodnje prerađene ribe na svjetska tržišta, prestao bi uvoz ribe, čime bi i ostvarili veći devizni priliv. Našoj ribarskoj privredi kao cjelini, zajednički ribolov donio bi revitalizaciju našeg ribarstva i njegovo ekonomsko ozdravljenje, osigurala bi se i ubrzala izgradnja ribarske flote u domaćim brodogradilištima i dr.

Talijani su oduljivali zaključenje novog Sporazuma iza 31. XII 1976. god. kad je istekla njegova važnost i nastojali su da se isti i dalje produžuje, što je i izvršavano sve do 1. I 1981. godine. Pošto je ribarstvo kao privredna grana zaključivanjem Sporazuma između zemalja EEZ, čiji je Italija član, prešlo u kompetenciju te evropske grupacije, to se htjelo da se i Jugoslavija u vezi ovog ribolova pojavi kao ravnopravni partner pred tom Zajednicom, što je ona odlučno odbila iz političkih, ekonomskih, sigurnosnih i drugih razloga. Takav sporazum između SFRJ i EEZ bio bi ne samo presedan za neke nevrstane zemlje i zemlje u razvoju u Mediteranu i izvan njega, već bi on i sa međunarodno-pravnog aspekta povrijedio suverenitet ograničen jedino neškodljivim pravom plovidbe stranih brodova (SFRJ zaključila je sa EEZ Sporazum o suradnji od 2. IV 1980. g.).

Talijani su ipak pokazali interes za uspostavljanje i unapređenje direktne suradnje u oblasti ribarstva na Jadranu, te su ranije i inicirali »preliminarnе neformalne razgovore« o tom pitanju. I zaista dvije su strane pokušale naći adekvatna rješenja za trajnije oblike suradnje, i to osnivanjem mješovitog društva (società), talijansko-jugoslavenske radne organizacije za zajednički ribolov, a koje bi udovoljilo i talijanskim interesima u vezi s ribolovom u našim vodama, a i nama bi omogućilo jačanje ribarske flote, povećanje ulova ribe ne samo za zadovoljavanje domaćih potreba, već i za izvoz na konvertibilna tržišta, bolje iskorištavanje instaliranih prerađivačkih kapaciteta, a time i veću zaposlenost, veću proizvodnost rada i produktivnost, sniženje troškova proizvodnje, povećanje dohotka, veću konkurentnost naše ribarske privrede na svjetskom tržištu i dr. Djelatnost i način rada ove mješovite radne organizacije za zajednički ribolov dogovorili bi neposredno zainteresirani privrednici dviju zemalja. Takva suradnja u vidu »joint venture« — zajedničkih ulaganja, nema sumnje, bila bi za obe naše zemlje prihvatljivo rješenje.

Jugoslavija je za što užu suradnju na što široj osnovi u ribarstvu sa Talijanima kako na području

svog teritorijalnog mora, a tako i izvan njega, a naročito ako se jednom pristupi i osnivanju naših isključivih ekonomskih zona u smislu nove Konvencije o pravu mora. Talijanska strana izradila je bila i Prijedlog statuta mješovitog društva — radne organizacije, te Poslovni elaborat koji garantira pozitivan financijski efekat za jugoslavenskog partnera. Preostalo je bilo, da se obje strane dogovore o razdoblju suradnje 5 ili 10 godina, kao i da se donese odluka o broju i veličini zona naših teritorijalnih voda namijenjenih zajedničkom ribolovu. Po projektu, Italija bi nam isporučila 10 ribarskih brodova, izgrađenih u talijanskim brodogradilištima, a Jugoslavija bi iznajmila još 10 talijanskih brodova za ulov plave ribe, talijanska strana preuzela bi obavezu stručnog usavršavanja naših ribolovnih ekipa, posade brodova s odgovarajućim prenosom tehnologije.

Činjenica je, da valja nastojati da ove zone zajedničkog ribolova i po broju i po njihovoj veličini budu u stvari za dulju perspektivu »provizorium« s ciljem da se takav zajednički ribolov obavlja što prije u otvorenom Jadranu, na području naših budućih ekonomskih zona. Ovakav aranžman s Talijanima o izlovljavanju ribe u našim teritorijalnim vodama ima i svojih protivnika. S obzirom da smo u 1982. g. ulovili 44.466 t ribe (od toga 76,9% društveni sektor), a po zacrtanom srednjoročnom planu 1981/85. g. predviđen je ulov u 1985. g. 150.000 t, to ovi protivnici smatraju da smo u mogućnosti da sami bez tuđe suradnje povećamo ulov morske ribe i bez »garancije financijskog efekta jugoslavenskom partneru« u toj ribolovnoj kooperaciji s Talijanima.

Međutim, naši ribolovni kapaciteti su sada takvi da nam je ova suradnja na ravnopravnoj osnovi, za razliku od dosadašnjih sporazuma s Talijanima, kao dugoročnija prelazna etapa nužno potrebna. Ali isto tako za suradnju na ovakvim novim, realnim osnovama u jadranskom ribolovu zainteresirana je i talijanska ribarska privreda. Usaglašavanje stavova oko pojedinih pitanja traje, istina, dosta dugo i ono se do sada prilično oduljilo. Načelni dogovori postoje, ali obje strane vode računa i o svojim mogućnostima, o svojim pozitivnim propisima i stvarnim potrebama. Proučavaju se odredbe Načrta statuta mješovite talijansko-jugoslavenske radne organizacije, uvjeti i modaliteti iznajmljivanja talijanskih ribarskih brodova, rokovi isporuka tih brodova, sastav posada, ribolovne zone, ekonomsko-financijsko-pravni i drugi odnosi.

U interesu je obje zemlje da se što prije »prebrode« — riješe svi nastali problemi u vezi osnivanja i rada mješovite talijansko-jugoslavenske radne organizacije za zajednički ribolov na Jadranu, jer bi takva organizacija znatno unaprijedila ekonomski potencijal naših dviju zemalja lociranih na jednom moru sa dvije obale — uno mare — due sponde.

BILJEŠKE

¹ »Potestatem terrae finiri ubi finitur armorum vis, »Vlast kopna prestaje gdje prestaje snaga oružja«.
² Art. 2 al. 2. Codice della navigazione, R. D. 30. marzo 1942, n. 327.

³ Sl. l. FNRJ, br. 106/48.

⁴ Sl. l. FNRJ, br. 12/50.

⁵ »Vanjski morski pojas ne može se prostirati pre-

ko 12 n/m od osnovne linije koja služi kao polazna točka za mjerenje širine teritorijalnog mora — La zone contigue ne peut s' étendre au-delà de 12 milles à partir de la ligne de base...« (Čl. 24 toč. 2. Konv. o teritorijalnom moru i vanjskom morskom pojasu — Sl. l. SFRJ, Međun. ugov., br. 4/65).

⁶ Zakon o obalnom moru, vanjskom morskom pojasu i epikontinentalnom pojasu Jugoslavije (Sl. l. SFRJ, br. 22/65, 25/70. i 21/74).

⁷ Sl. l. SFRJ, Međun. ugov., br. 4/65.

⁸ Sl. l. SFRJ, Međun. ugov., br. 28/70 i čl. 6. Konv. o epik. pojasu (Sl. l. SFRJ, Međun. ugov., br. 4/65).

⁹ Zakon o obalnom moru i epikontinentalnom pojasu SFRJ (Sl. l. SFRJ, br. 13/79, 22/65, 25/70 i 21/74).

¹⁰ Služb. nov. Kr. SHS, br. 243/1922 i br. 38 — V od 18. III 1924.

¹¹ Zakon (o ratifikaciji) od 8. X 1928. g. (Zakoni o ugovorima i konvencijama sa Kr. Italijom, Knj. 1 — Zakon o Neptunskim konvencijama, Beograd, 1929, str. 231).

¹² Dopuna čl. 2 st. d) i b) Brionske konvencije.

¹³ Služb. nov. Kr. SHS, br. 273 od 8. XII 1920; br. 141 a) od 27. VI. 1921; br. 224 od 9. X 1922.

¹⁴ Zbirka, Beograd, svez. 4/47.

¹⁵ Zbirka, svez. 1/49; svez. 3/52, Sl. v. Prez., Beograd, 8/52. Služb. list FNRJ, Međun. ugov., br. 2/54.

¹⁶ Zbirka, svez. 64/57; Uredba o ratifikaciji Sporazuma o ribolovu... i Dodatni protokol (Sl. l. FNRJ, Međun. ugov., br. 1 i 12/57).

¹⁷ Uredba o ratifikaciji Sporazuma o ribolovu... (Sl. l. FNRJ, Međun. ugov., br. 5/61, 10/62 i 5/63).

¹⁸ Uredba o ratifikaciji Sporazuma o ribolovu... (Sl. l. FNRJ, Međun. ugov., br. 35/70).

¹⁹ Uredba o ratifikaciji Sporazuma o ribolovu... (Sl. l. SFRJ, Međun. ugov., br. 25/72).

²⁰ Uredba o ratifikaciji Sporazuma o ribolovu... o produženju važnosti Sporazuma... (Sl. l. SFRJ, Međun. ugov., br. 33/75 i 10/78).

²¹ Zakon o morskom ribarstvu (Nar. nov. SRH, br. 44/80);

Pravilnik o privrednom i sportskom ribolovu, gajenju i lovu riba i drugih morskih životinja, te o vađenju morskog bilja (Nar. nov. SRH, br. 46/81).

Zakon o morskom ribarstvu (Sl. l. SRJG, br. 10/79, 23 i 27/81);

Naredba o zaštiti riblje mlađi, nedoraslih i drugih morskih životinja (Sl. l. SRJG, br. 24/79).

Čl. 110 Pravilnika za izvršenje Zakona o morskom ribolovu Republike Italije od 25. VII 1969. g. (Legislazione sulla pesca, Milano, 1970, p. 78).

LITERATURA:

— Konferencija na Brionima (Novo Doba, Split, 1921, br. 182, 12. VIII., 1.

— Ribarenje i neptunske konvencije (Novo Doba, Split, 1926, br. 19, 24. I., 4).

Sambrailo, B., Međunarodni ribolovni odnosi na Jadranu (Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 1/58, str. 48—59).

Sambrailo, B., Fragmenti za historiju ribarstvenog prava na istočnim obalama Jadrana (Anali Jadr. inst. JAZU, Zagreb, 1961, svez. III, str. 389—418).

Kos, L., Naše ribolovne vode u svjetlu Ženevskih konvencija »o pravu mora« (Morsko ribarstvo, Zagreb, br. 7—8/62, str. 6—11).

Vukas, B., Ugovori Jugoslavije o ribarstvu (Jugoslavenska revija za međunarodno pravo, Beograd, br. 3/63, str. 400—411).

Kos, L., Strani ribarski brodovi (Slob. Dalm., Split, br. 6921 od 1. VI 1967, str. 3).

Kos, L., Podjela našeg obalnog mora na općine, Zagreb, 1970.

Kos, L., Ribolovna mora i njihovo ekonomsko-pravno značenje (Morsko ribarstvo, Zagreb, br. 4/73, str. 152—155).

Parun, E., Ribolov Talijana u obalnom moru Jugoslavije (Morsko ribarstvo, Zagreb, br. 3/75, str. 109—112).